

Vicsek Ferenc:

Mennyire sérül Magyarországon a független tájékozódás alapjoga?

Demokratikus keretek között a politikai legitimáció forrása a szavazatok aránya, ami a szavazók véleményének lenyomata. A politikai propaganda eszközeivel azonban még egy látszólag demokratikus országban is jelentős mértékben eltéríthető a döntő többség véleménye, ahhoz képest, amilyen a manipulációtól mentes tájékozódási környezetben lenne az álláspontja. Ezért tekinti alapjognak Magyarország Alaptörvénye, az Uniós Charta, és az ENSZ Alapokmánya egyaránt a polgároknak a befolyásolástól mentes tájékozódáshoz fűződő jogát. Ha ez nem valósul meg, akkor a jogállami működés egyik alapfeltétele sérül. A méréseink kétségessé teszik a jogállami feltételek teljesülését Magyarországon.

2010 óta, lépésről lépésre alakult ki a politikai propaganda intézményrendszere Magyarországon. A Médiatörvény, a médiapiac szabályozása, a közszolgálati médiumok lényegében kormányzati felügyelet alá rendelése, a kormányzati igények kielégítésére berendezkedett csaknem félezer szerkesztőség egy cégbe szervezése, a közszolgálat és a magánlapok sok száz milliárd forinttal való kormányzati támogatása, az országos óriásplakát kampányok, a nemzeti konzultációk, így együtt lehet akár nagyon veszélyes fegyver-együttes a vélemény szabad kialakítása ellen. A mérések azt igazolják, ez a média arzenál, összehangoltan működtetve, persze alkalmas a valós információk terjesztésére is, de legalább annyira jól bevethető a cáfolt, tehát hamis, vagyis megtévesztő hírek terítésére legalább annyira, és így alkalmas arra is, hogy a politikai propaganda céljainak megfelelően állítsa át a közvélemény döntő részét, például az ország helyzetének, vagy egy-egy fontosabb ügynek a megítélésében. A Politikai Propaganda Indikátor azt méri, hogy a kampányok hatására a lakosság milyen arányban fogad el, alakít ki nem igazolható, vagy egyértelműen cáfolt állításokra épített álláspontot.

Hasonló vizsgálatokat a napokban (2022 novemberében) több intézet készített. A megkérdezettek 36 százaléka határozottan állította, hogy a magyar kormány nem szavazta meg az uniós szankciókat. Vallották ezt annak ellenére, hogy több helyen is olvasható volt, sőt a miniszterelnök maga is mondta: megszavazta az Európai Tanácsban a szankciókat.¹ (Egyébként el se fogadhatták volna a szankciókat, mert csak teljes egyetértésben születhetett meg az ilyen döntés a Európa Tanácsban.) Elsősorban ez mutatja, **mekkora zavart tud okozni a fejekben** (és nem csak a kormánypárti szimpatizánsok körében) egy olyan kampány, amely a „*Mondjunk nemet a szankciókra!*” szlogenre épít. Erről számolt be a *Mennyire tájékozottak a magyarok a szankciókkal kapcsolatban?* című cikkében a Political Capital 2022. november 18-án.²

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=-DDCabdT8Kc>

² 2022.11.18 https://www.politicalcapital.hu/hireink.php?article_read=1&article_id=3112

Arra a kérdésre, hogy valóban mekkora zavart tud okozni a fejekben egy politikai propaganda kampány, pontos választ ad a Politikai Propaganda Indikátor. A Dimenzió Média Alapítvány, a Závecz Research közös kutatását a Magyar Újságírók Országos Szövetsége támogatta a holland külügyminisztérium fake news ellenes projektje keretében. A felmérés, az 1000 fős, reprezentatív minta alapján készített, személyes interjúk adatait tartalmazza. A megkérdezettek feladata a szankciókkal kapcsolatos állítások értékelése volt. Találkozott-e a kijelentéssel, igaznak tartja-e, hamisnak tartja-e, vagy nem tudja eldönteni? Ez már a harmadik kutatás ezzel a módszertannal.³ A 2022-es országgyűlési választások előtti napokban azt vizsgáltuk, hogy a kampányban mennyire sikerült az Orbán Viktort szolgáló propaganda gépezetnek elhitetnie a választókkal, hogy Márki-Zay Péter háborúba vinné Magyarországot, szemben a kormányfővel, akinek a fő üzenet az volt, hogy: **Őrizzük meg Magyarországot békéjét és biztonságát.** Márki-Zay hiába cáfolta a neki tulajdonított állítást, illetve hiába bizonyította be, hogy az ominózus állítás egy szövegkörnyezetéből kiragadott, a kijelentés eredeti értelmétől megfosztott mondatrész, a cáfolat nem juthatott el a közönséghez, mert a médiarendszer többségét irányító propaganda csapat, (lényegében a kormány), ezt nem engedte meg a számára.⁴

Az említett tavaszi mérésben bebizonyosodott, hogy a baloldallal szimpatizálók egyharmada is elfogadta a Fidesz narratíváját, vagyis inkább hallgattak a Fideszre, mint a saját oldalukat képviselő jelöltre. Mi kérdőjelezi meg jobban egy tájékoztatási rendszer pártatlanságát, objektivitását, kiegyensúlyozottságát, függetlenségét, vagyis a jogállami feltételeknek való megfelelését, mint az, ha az egymással versengő felek közül az egyiknek a politikai propaganda eszközeivel, akár hamis hírekkel, fake news áradattal, dezinformációk özönével, karaktergyilkossági kampánnyal, félrevezetéssel lehetősége van a rivális csapat híveinek legalább egyharmadát maga mögé állítani, amíg erre a riválisnak szinte semmilyen eszköze nincs. A tanácstalan, vagyis a nem elkötelezett, a pártot nem választó polgárok esetében ez az arány nyilván nagyobb volt.

Ma sem más a helyzet. Az egybecsengő mérési eredmények azt igazolják, hogy a jól működtetett politikai propaganda segítségével a kevésbé tájékozott tömegek jelentős része ráhangolható a kormányzat által kívánatosnak tartott álláspontra. A legutóbbi, még most is futó kampány egyik célja az, hogy igaznak állítsa be a bizonyítottan hamis állítást, mely szerint a magyar kormány nem szavazta meg a szankciókat. A Medián mérése azt mutatja: A Fidesszel szimpatizálók 50 százalékánál eredményes volt a kampány. Ez az eredmény minden demokráciában bocsánatos bűn, hiszen a nekik szimpatikus párt üzenetét jelzik vissza a nyilatkozataikban. Azonban megkérdőjelezi az a jogállami működést, ha olyan hatékony a politikai propaganda, vagyis annyira korlátozott a manipulációtól mentes információkhoz való hozzáférés, hogy az ellenzéki pártokat támogatók körében ez az érték eléri a 23 %-ot.⁵ (A Mi Hazánk párt szimpatizánsainak

3 www.dimenzomedia.hu

4 https://hvg.hu/360/202215_a_dezinformacio_akampanyban_allami_torzitas

5 <https://www.politicalcapital.hu/podcast.php?id=56>

véleménye nélküli eredmények ezek, mert a Mi Hazánk üzenetei közül nehéz kiválogatni azokat, amelyek nem egyeznek a kormányzó pártok fontos üzeneteivel.) A Závecz Research kutatása 28 %-ot mért ugyanebben a körben. (Részletek alant, hamarosan.)

Milyen kihívásokkal kell napjainkban szembenéznie a kormánynak? A cikk írásakor, 2022. november végén, vagyis a szankciós népszavazási kampány idején még fenyegető, hogy a magyar kormány nem kapja meg a helyreállítási alpból a Magyarországnak járó részt, illetve a '22-'27-es költségvetési időszak uniós forrásainak csak egy töredékéhez férhet majd hozzá. A kifizetések felfüggesztésének oka, hogy az Európai Parlament döntése szerint csak az kaphatja meg a támogatást, aki megfelel a jogállami kritériumoknak. Ezt az útmutatást követi az Európai Bizottság. Magyarország sok ponton nem felelt meg a követelményeknek. Az elmúlt hónapokban 17 törvényt hozott a magyar parlament, hogy a jogállam helyreállításában teljesítse az Európai Bizottság követeléseit, például a korrupciós kockázatok csökkentése érdekében az új korrupcióellenes hatóság felállításával. Ennek a folyamatnak még nagyon nem vagyunk a végén. A magyar kormánynak pedig nagyon nagy szüksége van az uniós forrásokra.

Mert milyen kihívásokkal is kell szembenéznie a magyar kormánynak? A magyar kormányzás nemzetközi hitelességét legjobban kifejező mutató, a forint-euró árfolyam negatív csúcsokat dönt. Október közepén 428 forint volt egy euró, november végén is 411 Ft. Az infláció Magyarországon 20 % felett van éppen, ami jóval magasabb az uniós átlagnál. Az energiahordozók árnövekedése is több száz százalék. Folyamatosan tüntetnek a diákok, az oktatók béremeléséért, de azért is, hogy legyen rendes sztrájkjog az oktatási szférában. Jó esetben a gazdaságban nem lesz recesszió 2023-ban, de növekedés sem – erősítette meg a jegybank alelnöke a befektetőknek tartott konferencián.⁶ Magyarország folyamatosan külön úton jár az orosz–ukrán konfliktus uniós kezelésében. Amikor csak lehet, él a vétőjogával, ha szavazni kell, és a nemleges szavazata megbénítja a döntéshozatalt, mint például a multik minimum adójával kapcsolatban. Ezt "játékot" az Unióban úgy tekintik, hogy Magyarország a pénzcsapok megnyitására zsarolja az Uniót. Ha az egész csomagot nézzük, szinte minden problémára, de leginkább a népszerűség csökkenés lassítására megoldás lehet, ha sikerül elhithetnünk, hogy *"minden bajért az Unió a hibás"*. Olyannyira, hogy még a tanárok fizetésére is azt mondták: annak emelése is csak az Unió múlik. Ha adják a támogatást, lesz pénz, ha nem, akkor nem lesz.

Ennek a *"mindenért az Unió a hibás"* koncepciónak a része volt a *szankciós infláció* fogalom bevezetése. Azért nőnek az árak, mert szankciókat vezetett be az Unió Oroszországgal szemben. A szakértők szerint, illetve a tények azt mutatják, hogy a Gazprom már a háború előtt, a háborúra felkészülve emelte az árakat.⁷ A másik állítás, amit a politikai propaganda gépezet médiumai szorgalmasan szajkóznak: *a szankciók*

6 <https://www.penzcentrum.hu/gazdasag/20221122/virag-barnabas-az-inflacio-csak-2023-masodik-felere-csokkenthet-szamottevoen-1131212>

7 <https://www.napi.hu/nemzetkozi-vallalatok/gazprom-gazaremeles-energia-foldgaz.735048.html>

sikertelenek, többet ártanak az Uniónak, mint Oroszországnak. A tények, a bizottsági level Orbánnak, a nemzetközi publikációk egyértelműen igazolják, a szankciók iparágakat ültettek le Oroszországban.^{8, 9}

Akkor mondható, hogy mindenért Brüsszel a hibás, ha kihagyjuk az uniós cselekvési sor bemutatásából az első lépést, vagyis azt, hogy az uniós források feltétele a jogállami normák teljesítése. Ezen a vizsgán nem ment át eddig Magyarország, mert nem teljesíti a csatlakozáskor vállalt jogállami feltételeket. A kifizetések visszatartásának ez az alapvető oka. Ravasz propaganda-fegyver a nemzeti konzultáció, mert úgy néz ki, mintha véleményeket gyűjtenének vele, (és majd lesz is hivatkozási alap a furcsa eredmény, hiszen aligha lesz meg a szavazásra jogosultak legalább ötven százalékának egy irányba mutató, a kormány szándékait tükröző álláspontja), de a folyamat maga sokkal inkább annak a kampánynak a része, amely eltereli a figyelmet a kormányzat hibáiról, külső okot, idegen felelőst, bűnbakot keres.

Sík Endre a **Morális Pánik Gomb** működési modelljének bemutatásával csaknem egy évtizede dokumentálja, hogy politikai propaganda kampányokkal miként generálhatóak a polgárok legmélyebb emberi értékeit fenyegető veszélyek. A kulcsszavak: család, gyermek, etnikai-, nemzeti-, vallási-, szexuális identitás, migránsok támadása, Soros, háború, munka, otthon, egzisztenciális biztonság, stb. Sík azt is kimutatta, hogyan lehet egy-egy bűnbakot kreálni a társadalmi méretekben indukált félelem kezelésére, illetve hogy a bűnbak ellen szervezett összefogás élére miként állhat éppen az, aki kézben tartja a manipulációt, a politikai propaganda gépezetét.¹⁰ Nincs új a Nap alatt, gondolhatják azok, akik olvasták a Magyarországon már évek óta kapható kötetet, Federico Finchelsteinnek, a Harvard University professzorának történeti összefoglalóját a **Fasiszta hazugság**-okról.¹¹

2022 novemberben megjelent a Morális Pánik Gomb sorozat legújabb darabja: **Adalékok a morális pánikgomb legfrissebb megnyomattatásához** címmel.¹² A szerzők feltételezése szerint a történet 2014 őszén kezdődött, amikor a netadó bevezetésének ötletét követően gyorsan csökkenni kezdett a Fidesz népszerűsége. Némi próbálkozás után az MPG gazdái a poszt-Charlie Hebdo helyzetben a migránsellenességet választották, mint az MPG központi témáját, részben építve a magyarok nemzetközileg is magas, itthon pedig 2011 óta növekvő idegen ellenességére, másrészt, mert erre Soros és „bérencei” kiválóan felfűzhetőnek látszottak. A 2022 novemberben publikált írás végén úgy fogalmaznak a szerzők: az egyre gyakoribb természeti katasztrófák és extrém időjárásbeli jelenségek, a tovább növekvő társadalmi egyenlőtlenségek, és az orosz invázióból fakadó geopolitikai

8 <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/>

9 <https://hu.euronews.com/2022/10/28/ujabb-ket-tanulmany-erositi-meg-hogy-a-szankciok-mukodnek>

10 <https://mozgovilag.hu/2022/10/06/sik-endre-egy-hungarikum-a-moralispanik-gomb/>

11 <https://21.szazadkiado.hu/fasiszta-hazugsagok-federico-finchelstein>

12 <https://www.academia.edu/91495873>

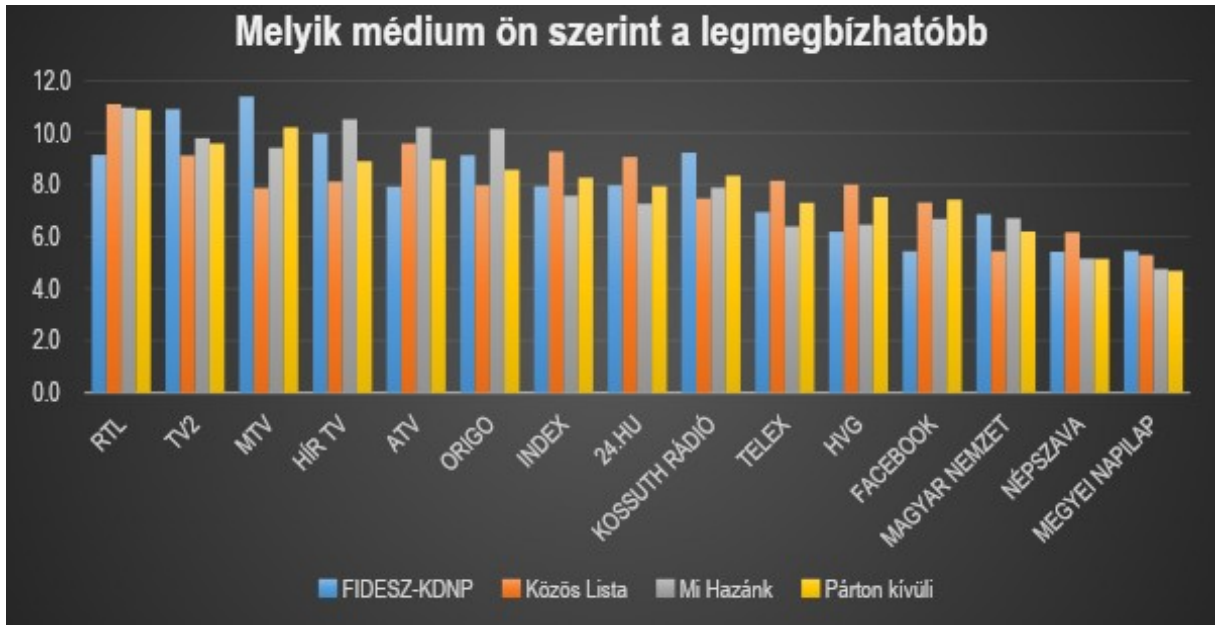
instabilitás, a jelenlegi világrend, és így az egyének számára állandóságot nyújtó struktúrák és életforma válságát sugallják. Ilyen körülmények között az emberek várhatóan továbbra is az egyszerű magyarázatokat nyújtó elméletek felé fognak fordulni, melyeket a Fidesz az MPG-n keresztül továbbra is könnyedén tud majd legyártani és elterjeszteni.

Nevezhetjük Morális Pánik Gombnak, Politikai Propaganda Központnak, bárminek, a lényeg, hogy csak akkor lehet igazán hatásos a manipuláció, ha a hatalom kilép a jogállami keretektől, úgy alakítja át a médiarendszert, hogy akadálytalanul árasztassa el dezinformációval a médiateret, vagy legalább annak a jelentős részét. Mint egy **nemzeti agy mosoda**, úgy működik a magyar média modell, mert megfosztja a többséget a sokoldalú tájékozódás lehetőségétől. Egy-egy hamis hír, dezinformáció, politikai propaganda állítás **cáfolatának** legfeljebb töredék esélye van eljutni ugyan azokhoz a tömegekhez, akiket – amúgy az adófizetők pénzén fenntartott rendszer – a politikai propaganda termékeivel eláraszt. Lehetetlenné téve a tisztánlátást, zavart okozva a fejekben, apátiát idézve elő a lelkekben, a hamis hírek áldozatává téve a gyanútlan választót, és egyben megvédve a megrendelő párt politikai támogatottságát.

A fejlett demokráciákban a kormányzat természetes média-előnyének kiegyenlítésére, a hatalom ellenőrzésére, a hatalom által működtetett tájékoztatási rendszerek egyoldalúságából következő kockázatok csökkentésére intézményesítették a kormánytól valamennyire független, közszolgálati médiumokat, vagy a kormányzati befolyással szemben védett kereskedelmi médiumokat. Nyilván bírálható azok függetlensége is, de a tökéletlenség nem mentség a szervezett manipulációra.

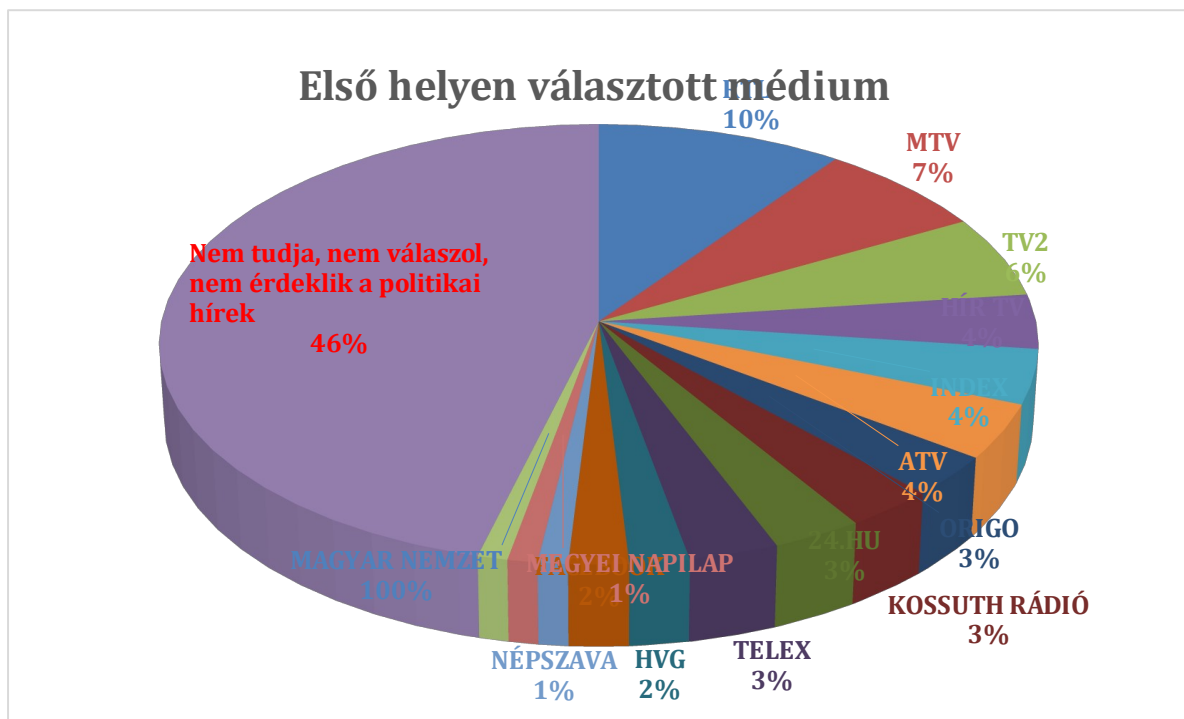
Lássuk a mérési eredményeket! Azt vizsgáltuk, hogy mit gondolnak fontos és vitatható, mert a politikai propaganda gépezet által terített hírekről az emberek, és honnan veszik ehhez az információkat.

A beszélgetések elején a kutatásban megkérdezett személyeknek sorba kellett rakniuk a médiumokat, hogy szerintük melyik a legmegbízhatóbb, melyik kevésbé, illetve a legkevésbé. Mivel 15 médium közül válogathattak, ha lett volna egy médium, amit mindenki az első helyre tesz, akkor annak a helyezési pontszáma a 15-ös lenne. Aki pedig az utolsó lenne, annak a helyezési pontszáma 1 lenne. Így kell tekinteni az arányokat. Az ábra azt mutatja meg, hogy a FIDESZ-KDNP koalícióval szimpatizálók szerint, melyek az inkább hiteles médiumok, illetve a többi politikai orientáció hívei milyen sorrendet állítanak fel. Jól látszik, hogy a politikai közösségek információs buborékokban élnek. Ha ezeknek a buborékoknak elég nagy a mérete, akkor azokon keresztül hatékonyan befolyásolható a közvélemény jelentős része. Külön elemzést igényelne, mert rég, vagy talán soha nem volt ilyen magas a teljesen érdektelenek, a válaszolni nem akarók aránya. **Az összes megkérdezett 46 százaléka tartozik ebbe a csoportba**, akik nem olvasnak, nem érdeklődnek a hírek iránt. Aki ebben a csoportban sikeresebb a politikai propaganda terjesztésében, az uralja a teljes mezőnyt.

1. ábra

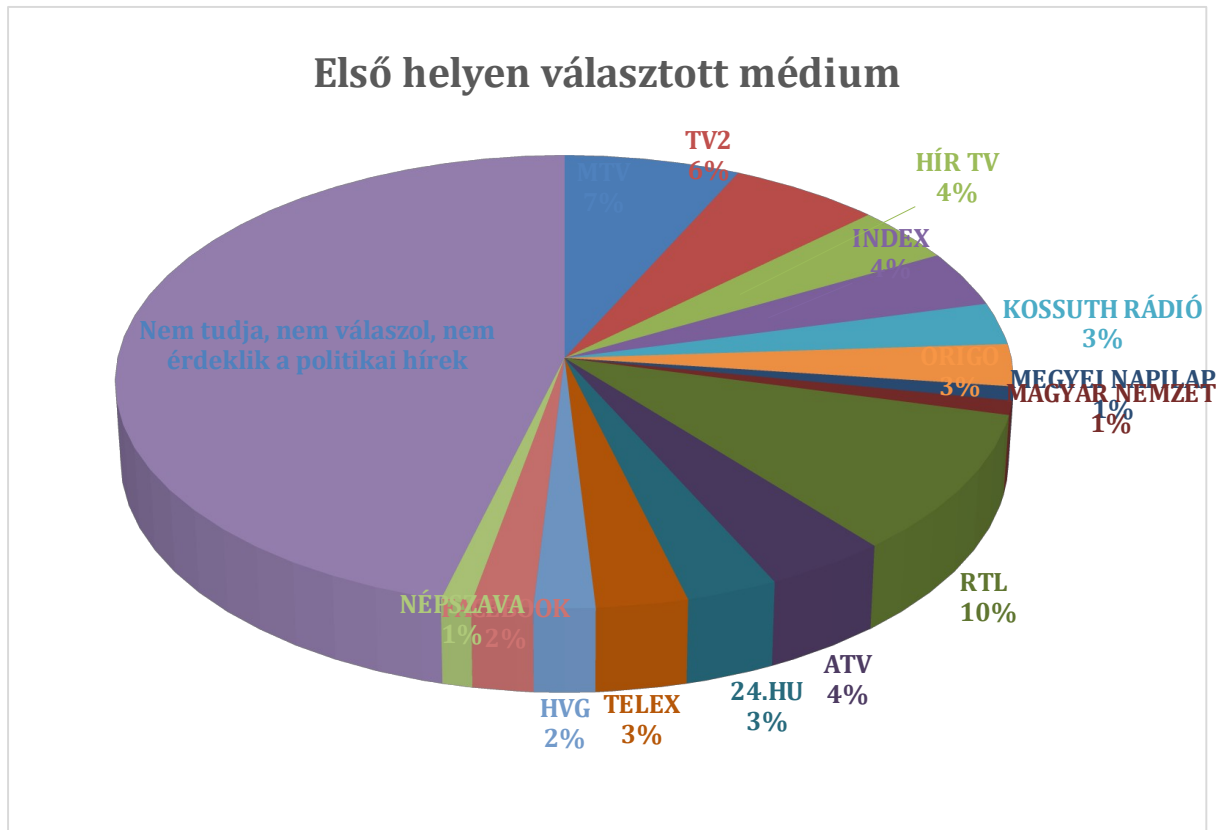
Megkérdeztük azt is: melyik médiumot választja első helyen, ha tájékozódni akar. A 2. ábra a teljes népesség mintáját mutatja.

2. ábra

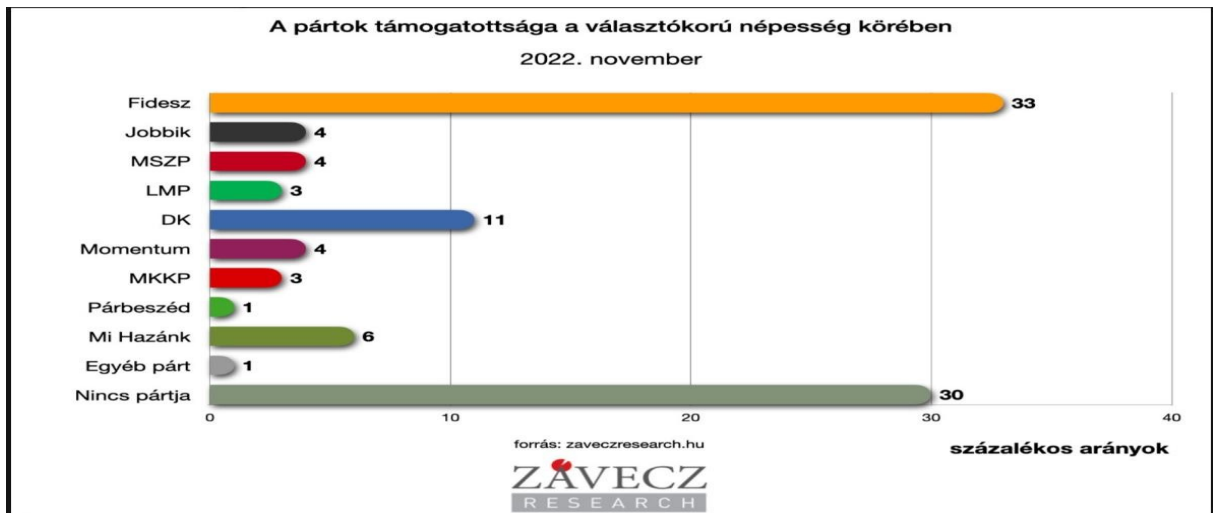
Átcsoportosítva a médiumokat jobban látszik, hogy melyek a kormányhoz közeleiek és melyek a függetlenek. A körcikk több mint egynegyede olyan médium, amely a kormányhoz közeli, a másik negyed a lényegében független. Itt kell megjegyezni, hogy a

politikai propaganda bevett fordulata, hogy akik bírálják a kormányt, azok a baloldal kiszolgálói, ők az elvtelen propagandisták, hazudnak, a nép ellenségei, például azért harcolnak Brüsszelben, hogy a pedagógusok ne kapjanak fizetésemelést, stb. Kíváncsiak voltunk arra is, hogy mi a FIDESZ-KDNP támogatók média-reflexe, ha valami váratlan hírt hallanak, de előtte még kaptak egy kérdést, hogy mi a média-preferenciájuk.

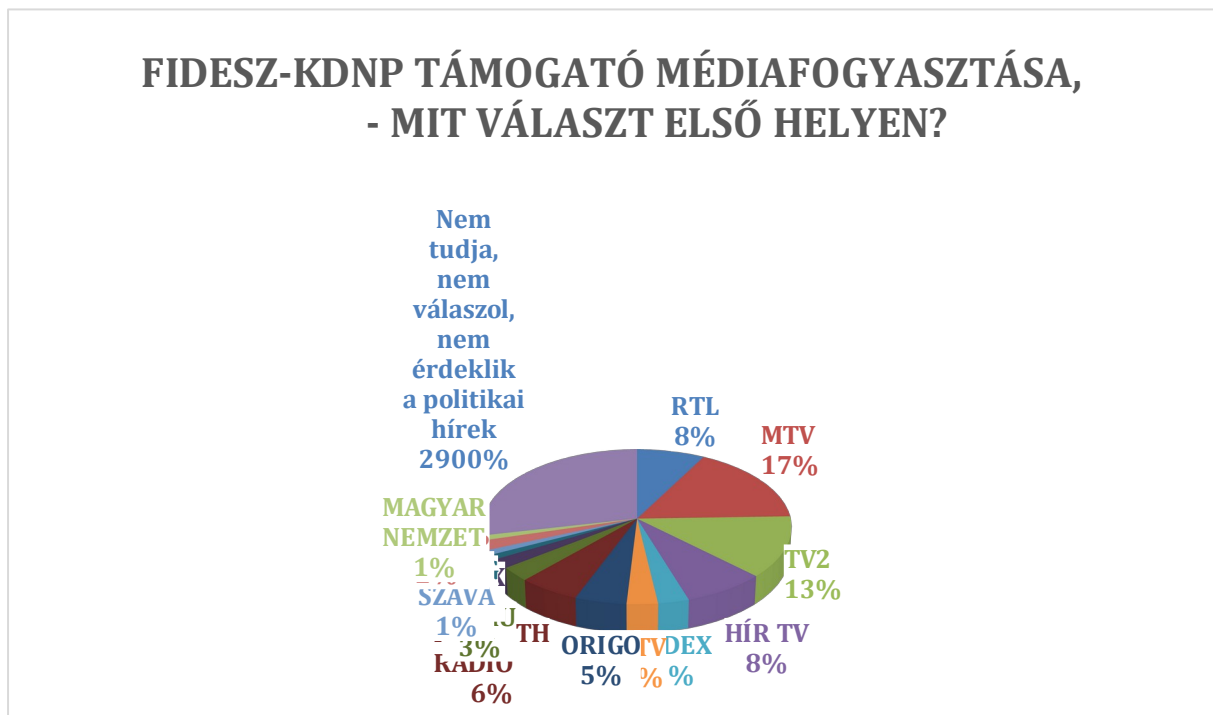
3. ábra

Ha összeadjuk a körkikkelyek százalékait, akkor a kormányhoz közeli médiumok aránya több mint 25% és kevesebb, mint a kínálatnak egynegyedét teszik ki azok a szerkesztőségek, amelyek nem rendelik alá a mondanivalójukat a kormányzat irányvonalának. **(3. ábra)**

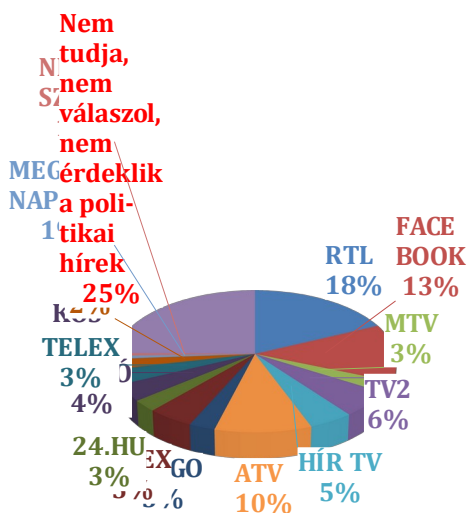
4. ábra

Azért fontos itt látni a pártok támogatottsági adatait, mert ahhoz is viszonyítani kell, hogy melyik szellemi közösség, politikai orientáció mekkora arányt képvisel a teljes népességhez képest és ezen belül milyen a media preferencia. Valószínűleg a teljes adatbázist használva lehet a részkérdésekre válaszolni.

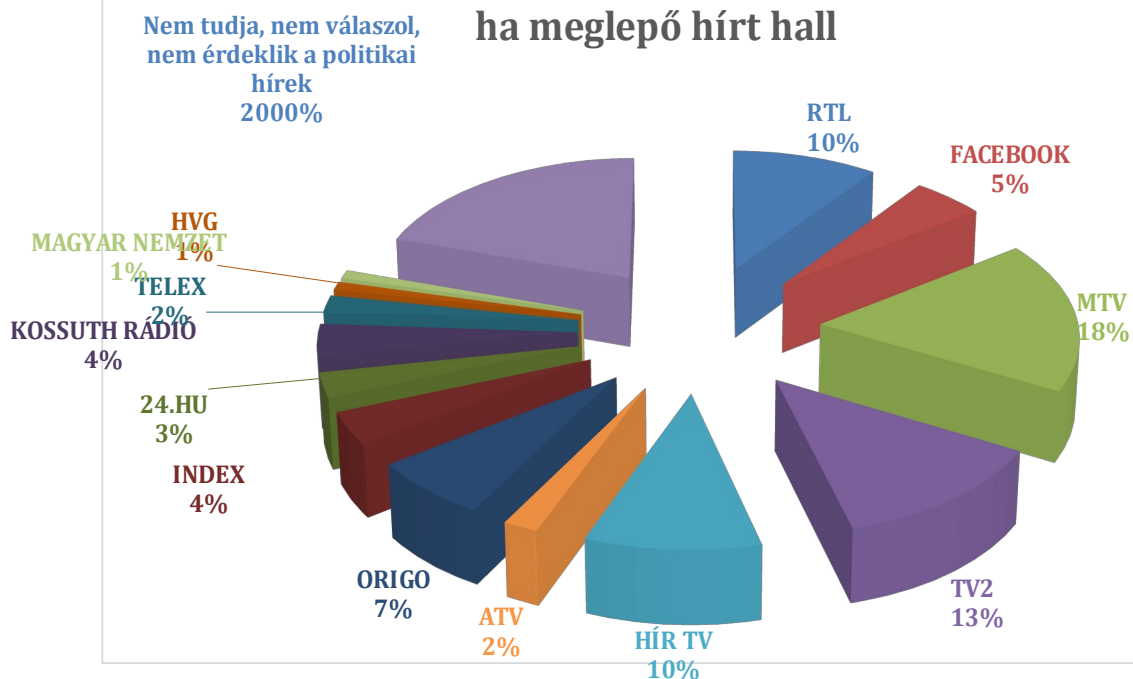
5. ábra

Első helyen választott médiumok - közös lista ellenzék

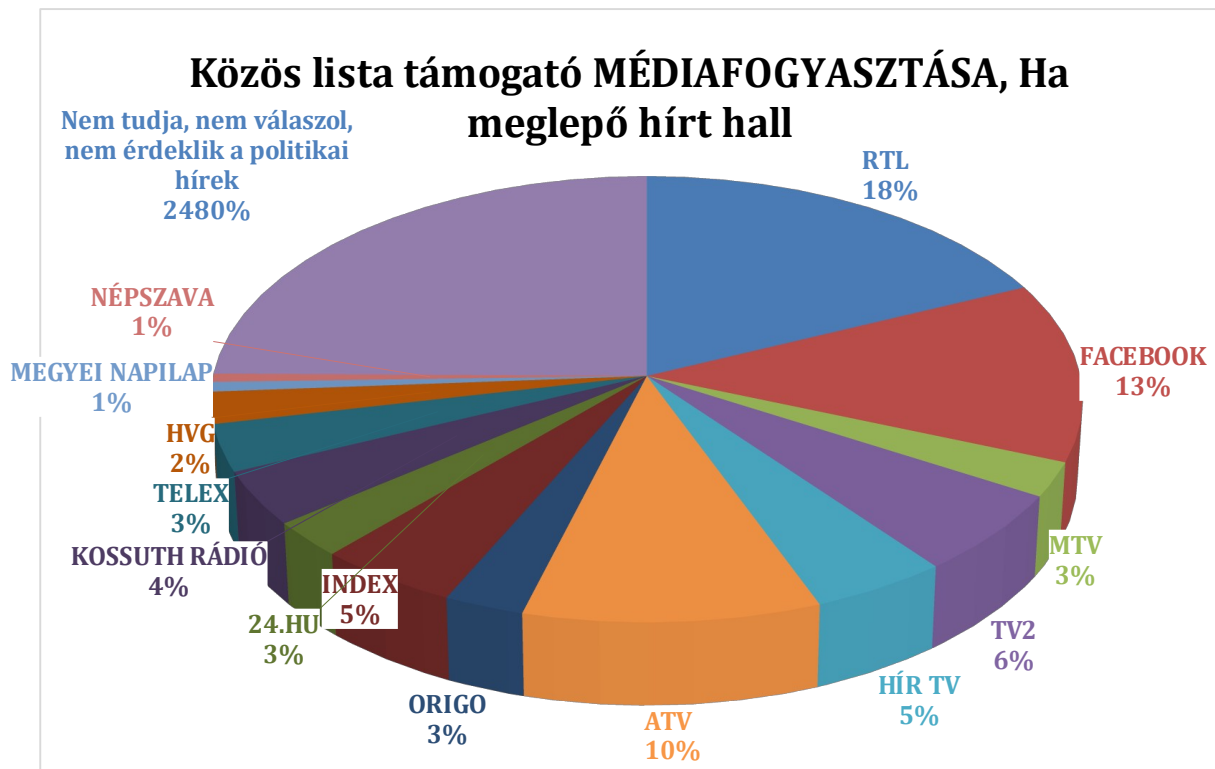

6. ábra

fidesz-kdnp támogató médiafogyasztása, ha meglepő hírt hall

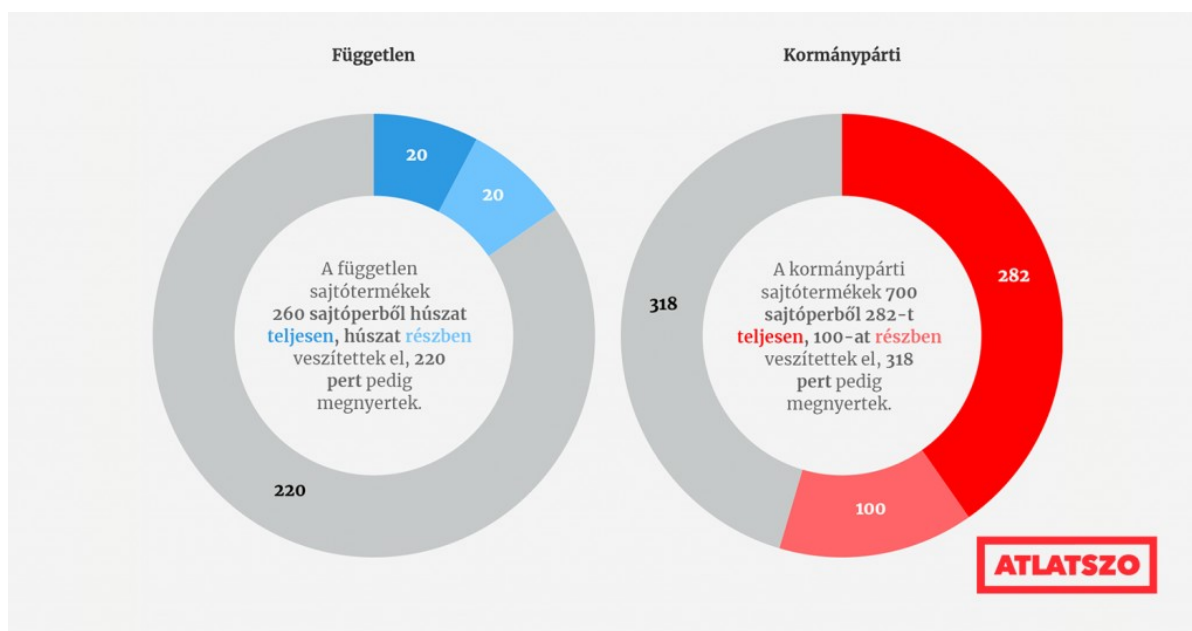
7. ábra

8. ábra

Mit jelenítenek meg ezek a „sütemények”? Nincs abban semmi rendkívüli, hogy vannak buborékok, az a természetes, hogy vannak baloldali és kormányhoz közeli médiumok. Nem lenne ebben semmi érdekes, ha mind a két csoporthoz tartozó szerkesztőségek írásaiban tények jelennének meg, illetve csak annyiban különböznének a vélemények, amennyiben a világnézetek is különböznek. Vannak azonban direkt és közvetett bizonyítékok arra, hogy a kormányzati buborékban megjelent tudósítások vagy éppen elhallgatások, hogyan aránylanak a kormánytól független médiumokban tetten érhető elfogultságokhoz, dezinformációk számához. Az Átlátszó kutatása szerint a Fideszhez közeli médiacsoport csaknem 400 pert vesztett el öt év alatt, amíg a másik oldalon ez a szám összesen 40.¹³ A kormányzati szereplők gyakran minősítik fake news gyárnak a velük kritikus médiumokat, amit az Átlátszó felmérése mintha cáfolna.

¹³ <https://atlatszo.hu/kozugy/2022/02/23/kozel-400-pert-vesztett-5-ev-alatt-a-fidesz-barat-media-ebbol-103-at-az-origo-bukott/>

9. ábra

A politikai propaganda kampány hatásmechanizmusa úgy vizsgálható a legegyszerűbben, ha a bizonyítottan hamis, a nyilvánosságban is cáfolt állítások elterjedtségét mérjük a különböző politikai irányzattal szimpatizálók körében. Nyolc állítást fogalmaztunk meg, szinte szó szerint a brüsszeli szankciós nemzeti konzultáció alapján, és beidézünk olyan állításokat is, amely pedig cáfolták a kampány állításait. Azt feltételeztük, hogy a cáfolatok sokkal kevesebb embert értek el, mint a kampány fő üzenetei, mert az Orbán kormány média döntései nyomán a tájékoztatási rendszer elveszítette az eredendő immunitását, a hamis hírek, a dezinformáció gyors korrigálására való képességét.

A nemzeti konzultáció kérdései ezúttal sokkal nehezebben megítélhetőek, mint a korábbi konzultációkon feltett kérdések, mert már az alapesetben sem egyértelmű, hogy miért zavar minket, ha korlátozzák Oroszországból az olaj behozatalt, ha amúgy Magyarország kiharcolta a mentességet. Azt a bonyolult képletet kellett volna a polgároknak megítélni, hogy vajon az árak azért emelkednek-e, mert olajembargó van, vagy a Gazprom azért emelte már korábban az olaj árát, hogy forrást halmozzon fel még a háború előtt. A másik dilemma, hogy kell-e a magyaroknak áldozatot vállalnia azért, hogy ezzel, esetleg valamennyire csökkentse az Ukrajna elleni támadás súlyosságát, ne adj isten, az ukrán áldozatok számát. Valahogy ez nem került szóba. Most csak olyan szempontokat érdemes mérlegelni, amelyek megnehezítették a válaszadók számára az állásfoglalást. Annyi ilyen súlyos szempont vethető még fel, hogy érthető, ha nem kategorikus a válasz, árnyalt a kutatás által felderített kép. A kormány is bizonyára számolt ezzel a kihívással, hiszen arra van kihegyezve a kampány, hogy BRÜSSZEL az oka mindennek: drágulásnak, uniós pénzek elmaradásának, és ehhez a konklúzióhoz elég lesz majd a sokszázezer válasz alapján az egy irányba mutató nemzeti konzultációs konklúzió. Ennek érdekében költenek milliárdokat, vetik be a politikai propaganda

kampány arzenálját, a kormányhoz közeli médiumokat, a bombás plakátot, a videoklipeket, nyilatkoznak összehangoltan a Fidesz országgyűlési és Európai parlamenti képviselői.

A 6. ábrán látható fekvő oszlopok jól mutatják, hogy a kormánykoalíciót támogatók megértették az üzenetet. Érdekes azonban, hogy közülük is van, kicsit több, mint 30 %, akik vagy nem tudják megítélni, vagy nem tartják igaznak az állítást. (A diagram ugyanis az arra a kérdésre adott válaszok alapján készült, hogy hallotta-e az állítást, illetve igaznak tartja-e? Azt látjuk (a többi ábrán is), hogy az egyes pártok támogatói közül milyen arányban tartották igaznak az állítást – teljes népességhez képest. Azzal is számoltunk, hogy lehetnek sokan, akik nem is hallották az állítást. A kék, vízszintes oszlopok a teljes népességhez viszonyítva mutatják, hogy hány százalék tartja igaznak a mondat tartalmát, vagyis akik nem hallották, azok, nem is szerepelhetnek abban a halmazban.

10. ábra

Ami a tavaszi kutatásban is egyértelmű volt: az Összefogás lista csaknem egyharmada is elfogadta a Fidesz dezinformációs üzeneteit, a „tényeknek” a Fidesz általi értelmezését, és ez a szám most is **csaknem eléri a 30%-ot**. Külön figyelmet érdemel, hogy, azok körében, akik egyik politikai irányzathoz sem érzik magukat közel, ez az arány, a teljes népességben belül, **a körükben már eléri a 32 %-ot**. Nincs érdemleges különbség a 6. és a 7. ábra között, hiszen a megközelítés is nagyon hasonló: valamilyen külső ok a felelős a magyar gazdaság rossz helyzetért.

Csak sokkal drágább kutatással lehetne megválaszolni azt a kérdéscsoportot, hogy például mekkora szerepe van a forint leértékelődésében az Orbán-Putyin távolság látványos csökkenésének, ami miatt a kormány nemzetközi hitelessége jelentősen erodálódott. Érdekes ezeket a kérdéseket a fordított irányú tartalommal is feltenni. Vagyis a politikai propaganda kampány állításával szemben megvizsgálni azt, hogy a valóság, a tények, a kiegyensúlyozott tájékoztatás nyomán kialakuló álláspontot mennyire írja felül az egyes

buborékokban élők fejében a manipulációs arzenál. Így mérhető igazán a hittérítés jellegű tájékoztatás hatékonysága.

11.ábra

A Fidesz-KDNP szimpatizánsai csak 34 százalékban tartják igaznak, hogy kormánynak is van felelőssége a dolgok ilyen alakulásában. Ott van az állításban az is szócska, vagyis, ha minden fideszes úgy válaszolt volna, hogy igaznak tartja az állítást, akkor is csak annyit mondott volna, hogy a kormánynak is... Ahogy mindenki másnak is.

12.ábra

A teljes tábla együtt:

1. A brüsszeli szankciók tönkreteszik Magyarországot
2. A magyarországi infláció fő oka a háború és a szankciók
3. Magyarország minden Oroszország elleni európai szankciót megszavazott
4. A szankciók több kárt okoznak az Európai Uniónak, mint Oroszországnak
5. Az európai szankciók súlyosan érintik az orosz gazdaságot
6. Magyarországon jóval nagyobb mértékben emelkedett az élelmiszerek ára, mint a környező országokban
7. A háború valójában Oroszország és Amerika hatalmi harca
8. A magyarországi különlegesen magas infláció a világgazdasági folyamatok mellett a kormány elhibázott gazdaságpolitikájának is köszönhető

Az első oszlop, az állítások beszámozott sorrendben (Hogy elférjen az oldalon

A középső oszlop: Igaznak tartja, azok közül, akik találkoztak a hírrel, %

A harmadik oszlop: Igaznak tartja (a teljes népesség arányában, %)

	Összes megkérdezett			Fidesz-KDNP			2022-es közös lista indulói		
	találkozott vele	igaznak tartja	igaznak tartja (Summa)	találkozott vele	igaznak tartja	igaznak tartja (Summa)	találkozott vele	igaznak tartja	igaznak tartja (Summa)
1	78	53	41	86	79	68	77	36	28
2	75	49	37	81	78	63	74	37	28
3	67	58	39	75	62	46	69	49	34
4	68	64	44	79	74	58	70	55	38
5	63	45	28	73	37	27	68	53	36
6	74	68	50	76	53	40	79	73	58
7	64	61	39	75	73	55	67	50	34
8	72	66	48	75	45	34	74	77	57

	Mi Hazánk			párt nélküli		
	találkozott vele	igaznak tartja	igaznak tartja (Summa)	találkozott vele	igaznak tartja	igaznak tartja (Summa)
1	77	47	37	69	45	28
2	82	35	29	67	35	24
3	68	67	45	57	63	36
4	68	75	51	53	60	32
5	56	37	21	48	44	21
6	69	82	57	66	77	51
7	63	65	41	48	58	28
8	80	80	64	64	77	49

Minden egyszerre nem ábrázolható, ezért csak metszeteket készítettünk a teljes adatbázisból, hogy a leglényegesebb összefüggéseket így vizualizáljuk.

A Morális Pánik Gomb azonban csak akkor működik rendesen, ha a támogatók elég nagy csoportja lesz annyira elkötelezett, hogy kizárja a kormányfő felelősségét.

13.ábra

A szankciós politikát bírálva a Fidesz vezető politikusai a legtöbbet arról beszéltek a nyilvánosságban, hogy a szankciók több kárt okoznak az Európai Uniónak, mint Oroszországnak. Sík Endre és csapata végzett korábban olyan vizsgálatokat, amelyek egy-egy konkrét témakörben gyűjtötték össze a különböző médiumokból a megszólalásokat, ami most különösen izgalmas elemzéshez vezetne, mert az ábra visszatükrözi azt az érzetet, mintha ezt az üzenet ismételték volna a leggyakrabban. El is éri az ellenzéki táborban a 37 %-ot azok száma, akik igaznak tartják a kijelentést, noha a cáfolatok száma is bőséges volt. A kormányhoz közeli médiumok azonban hallgattak azokról a tanulmányokról, amelyek cáfolták az állítást. Ahogy azokról se számoltak be, amelyek azt támasztották alá, hogy a szankciók súlyosan érintik az orosz gazdaságot.

14.ábra

A Fideszhez közeli médiumok fogyasztóinak csupán az egynegyede találkozott az ilyen tartalmú cikkekkel, illetve annak a tábornak csupán az egynegyede bírálta felül azt a narratívát, amit a politikai propaganda akarta rábeszélteni.

15.ábra

Az csak mélyebb vizsgálatokkal lenne kideríthető, hogy miért a Mi Hazánk és a pártonkívüliek hiszik a legkevésbé, hogy a szankciók súlyosan érintik az orosz gazdaságot. Annyit a mi kutatásunk is egyértelműen mutat, hogy a Mi Hazánk támogatói illetve a pártnélküliek sokkal kisebb arányban találkoztak a politikai propaganda kampány üzeneteivel, ahhoz képest, amennyien a Fidesz-KDNP táborában, illetve a Közös Lista hívei közül. Másrészt általában is, ahogy a médiapreferenciák adatai mutatják, sokkal kevesebb energiát fordítanak a sokoldalú tájékozódásra a Mi Hazánk szimpatizánsai, pláne a pártnélküliek, mint a Fidesz-KDNP és a Közös Lista támogatói. Így aztán hiába vannak bőven objektív szakanyagok arról, hogy például iparágak kényszerültek leállásra a chiphiány és más fontos alkatrészek hiánya miatt, sőt már a távfűtés is akadozik több nagyvárosban a szivattyúk behozatali korlátozása miatt, ennek ellenére még a baloldali médiumok fogyasztóinak is csupán 36 százaléka tartja igaznak az állítást, hogy megszenvedti az orosz gazdaság a szankciókat.

16.ábra

Háborús infláció - hallhattuk gyakran a kampányban. Működött is a „meggyőzés”, függetlenül attól, hogy Magyarországon azokból az élelmiszerekből, amelyek a háború miatt nem hagyhatták el Ukrajna kikötőit, mi nem szorulunk importra, vagyis minket nem érintettek a korlátozások, valamint az infláció már sokkal hamarabb elkezdődött, mint a háború... Ilyen cikkek bőven voltak olvashatóak, persze többnyire nem a kormányhoz közeli médiumokban. Uniós statisztikák is napvilágot láttak a témában, de azokat a Fideszt támogató szerkesztőségek nem vették át. Ezek közül a legfrissebb november 25-én azt mutatta, hogy Magyarországon az élelmiszerek drágulása meghaladta a 40 százalékot, az uniós átlag pedig nem érte el a 20 %-ot.

Amerika megkapta a magáét ebben a kampányban. Ennek egyik oka az lehet, hogy az Egyesült Államok kormánya is rendszeresen bírálja a demokrácia és jogállamiság sajátos magyar értelmezését, a sajtószabadság állapotát és az LGBTQ lét szabályozását. Putyinnak elemi érdeke, hogy a nemzetközi porondon Oroszországot arra a szintre emelje fel, ahol már egyenrangú félként tárgyalhatna az amerikaiakkal. A háború kirobbantása óta gyakran hangoztatta az orosz elnök, hogy Amerika Oroszország biztonságát fenyegette a NATO kiterjesztésének lebegtetésével, ezért kellett az ukránok álmát még idő előtt vérbe fojtani. Ezt a narratívát jeleníti meg az állítás, amit a Fidesz média fogyasztói 55 százalékban tartanak igaznak. De, a többnyire nyilván független médiumokat fogyasztók, vagyis a 2022-es választási listával szimpatizálók 33 %-a is hasonlóan vélekedik.

A Politikai Propaganda Indikátor, egy arányszám, amely azt mutatja meg, hogy egy kulturális és politikai közösségben, egy nemzetben, egy országon belül milyen arányban téríthető el bármely politikai irányzat támogatóinak véleménye a manipulációtól mentes környezetben kialakuló állásponthoz képest a dezinformációs mechanizmusok megerősítésével, illetve a médiarendszer átalakításával, a kiegyensúlyozott, pártatlan, független, objektív és sokoldalú tájékoztatói lehetőségek keretében szorításával. Az autoriter, az önkényuralmi, stb. rendszerekben, a politikai propaganda a hatalom megtartásának nélkülözhetetlen eszköze.

17.ábra

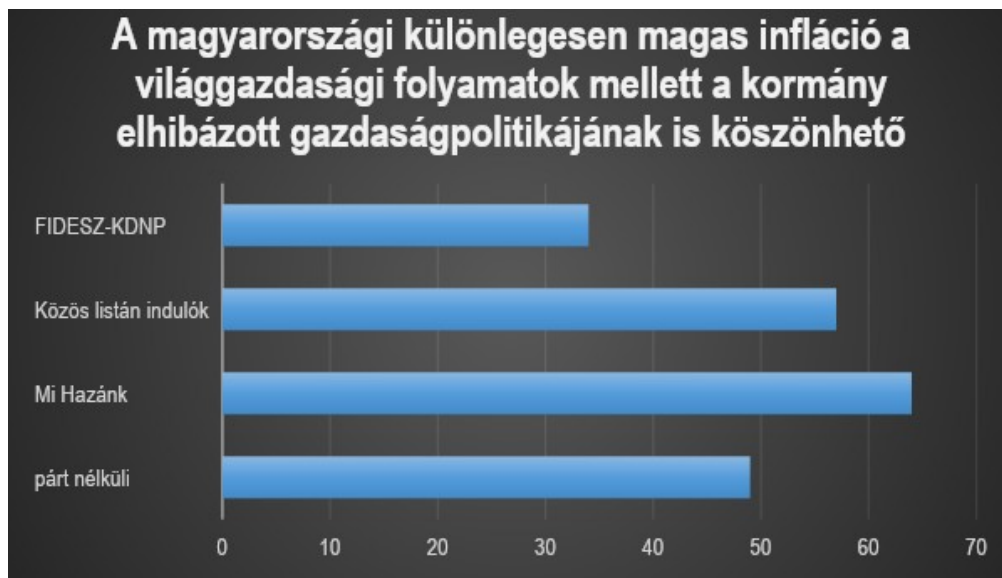
A magyar kormány külpolitikája, elsősorban a nemzeti érdekek képviselésének kihangsúlyozására épül, ennek okán sokszor ütközött már korábban is Ukrajnával. Az Európai szolidaritáshoz képest a magyar kormány legalább egy lépés távolságot tartott. Ennek ezer oka lehet, de jól szolgálta azt a stratégiát, hogy itt nem is orosz-ukrán, hanem orosz-amerikai háború van. Nincs tér az ezt a gondolatmenetet kiszolgáló propaganda akciók részletes bemutatására, de beszédes, hogy Novák Katalin kijevi látogatása során posztolt Zelenszkijjel közös fotója alá, a facebookon a kommentek nagy számban hazaárulózták le a köztársasági elnököt .¹⁴

A politikai elemzések persze elmagyarázzák az érzékeny füleknek, hogy az uniós pénzekekről folyó tárgyalásokon a magyar kormánynak azt az arcát kell mutatni, hogy együttműködik Ukrajna megsegítésében az Unióval, de közben zajlik a nemzeti konzultáció, hogy az Unió a hibás mindenért, ami a magyar embereket sújtja, lásd az inflációt, a gáz és a villany árának sokkoló emelkedését. A Fidesz-KDNP koalíció támogatói értik az üzenetet. Az is érthető, hogy a Mi Hazánk táborában nagyobb a támogatottsága annak a gondolatnak, hogy a háború valójában Oroszország és Amerika között folyik, mint amekkora ez a közös listával szimpatizálók körében. Lényegében átvéve az orosz narratívát a politikai propaganda gépezet elérte, hogy a magyar választók fejében, és nem csak a kormányt támogatók körében, de az ellenzékkel szimpatizálók egyharmadának a fejében is, az a kép él: amit látnak az valójában egy orosz-amerikai háború.

A politikai propaganda hatékonyságának mérésére a másik lehetőség, a különböző világnézetek közötti különbség mérése egy-egy konkrét esetben. Mondjuk, milyen az infláció megítélése? Van-e szerepe a magyar kormány elhibázott gazdaságpolitikájának abban, hogy az éves infláció az Unióban nálunk a legmagasabb?

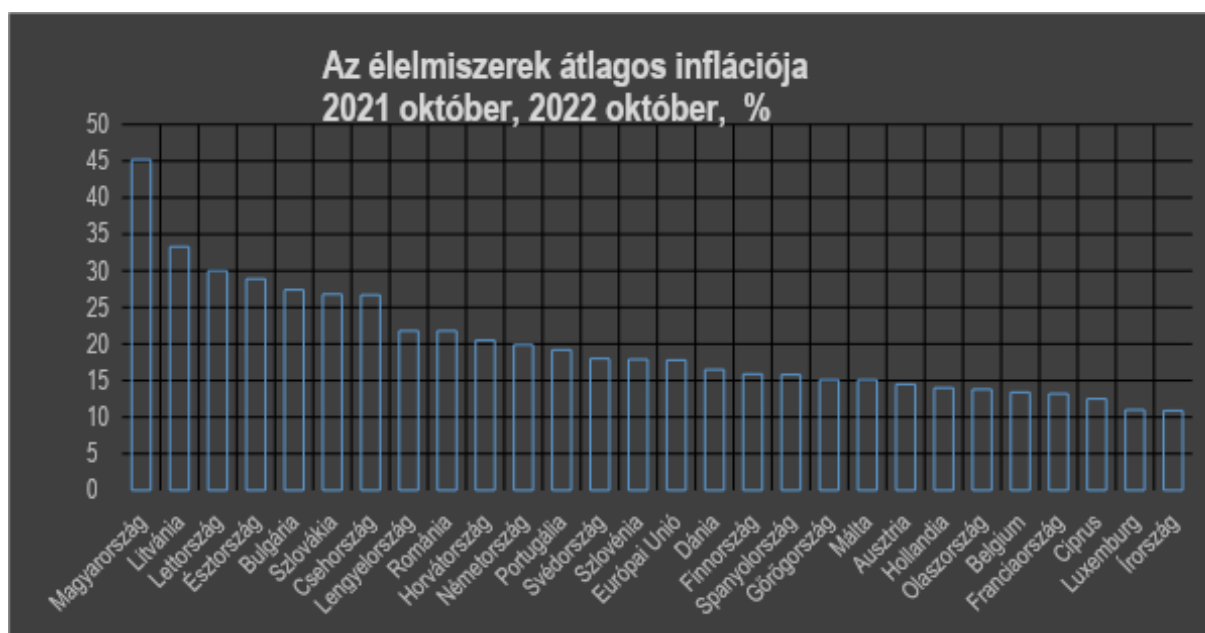
A Mi Hazánk táborán belül 64 százalék gondolja úgy, hogy igen. Akik olvassák a gazdasági újságírók elemzéseit, azok akár 100 %-ban voksolnának arra, hogy igen. Ha megkérdeztük volna erről Surányi Györgyöt, vagy Bokros Lajost (megkérdeztük), akkor egybehangzóan mondanák, hogy a kormány elhibázott gazdaságpolitikája a döntő ok. A Fidesz-KDNP hívőknél azonban a politikai propaganda kampánygépezet le tudta ezt az értéket nyomni a 34 %-ra. A tárgyilagos állásponttól való eltérítettség mértéke 66%.

14 http://hvg.hu/itthon/20221126_Novak_Katalin_Kijevbe_utazott_nekiesett_a_fideszes_horda

18.ábra

A HVG olvasói minden bizonnyal sokkal nagyobb arányban nyilatkoznának úgy, ha céltottan őket is kérdezték volna a közvélemény kutatás során, hogy a kormány elhibázott gazdaságpolitikájának mindenképpen szerepe van abban, hogy nálunk a legmagasabb az infláció, mert egyrészt tudtak volna róla, másrészt láthatták az ábrát, amin ez vizualizálva rögzül.¹⁵

19.ábra

A Závecz Research 2022. november második hetében arról is megkérdezte az embereket az ezer fős, a reprezentatív kutatásban, hogy szerintük jó irányba mennek-e a dolgok. Megállapították: a közhangulat jelentősen romlott tavasz óta. Májusban még az emberek 52 százaléka érzékelte úgy, hogy rossz irányba mennek dolgok hazánkban,

¹⁵ https://hvg.hu/gazdasag/20221125_dragulas_inflacio_arak

szeptemberre viszont ez az arány már 62 százalékra nőtt, és az emelkedés azóta sem állt meg: a kedvezőtlen vélemények aránya jelenleg 71 százalék. Vagyis olyan közhangulatban sikerül a politikai propaganda üzenetekkel a kedvük szerint alakítani a választók véleményét, amikor, normál esetben, erre aligha lenne esélyük. Alternatíva híján azonban elfogadja a többség a Néprádió hatékonyságával működő információs bázist, hiszen a többségük alig találkozik a valóságos adatokkal, választható alternatívával. Tisztában van azzal, hogy nagyon rossz a helyzet, de nem jutnak el hozzájuk azok az üzenetek, amelyek segítenének megérteni, hogy nem törvényszerűen a magyarok sorsa a legrosszabb ezekben a válságos időkben, hanem a kormány súlyos hibái vezettek a drámai helyzethez. A kormány pedig sikeresen mutogat Brüsszelre.

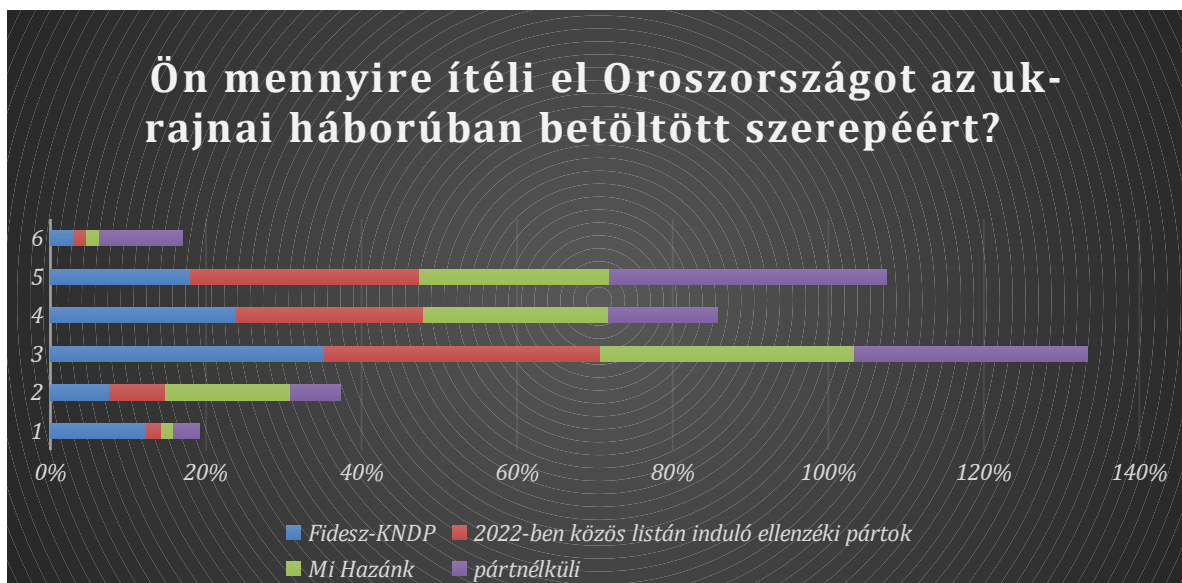
Valami hasonlóra számítottunk, ezért megkérdeztük azt is, hogy a megkérdezettek szerint az emberek hány százaléka fogadja el a politikusok akár meglepő kijelentést különösebb ellenőrzés nélkül. Köznyelvi fordulattal, szerintük mennyire megvezethetőek a magyarok a politikusok bármilyen durva szövegével?

20.ábra

Végül két ábra, ami ugyanazt mutatja, csak a könnyebb megérthetőség kedvéért két változatban.

(1-es, egyáltalán nem ítéli el, 5-ös, teljes mértékben elítéli, 6-os nem tudja, nem válaszol)

21. ábra

Zajlik egy háború a szomszédban. Arról már nincs vita, hogy ki bombáz, kit. Az áldozatok száma az ukrán oldalon a **statista** honlapon november 20-án 6595, a sérültek száma 10.189.¹⁶ Megkérdeztük, hogy a válaszadó mennyire ítéli el Oroszországot az ukrajnai háborúban betöltött szerepéért. Árnyalt a kép.

22. ábra

Nincs kontroll mérés, de igazán indokolt lenne, mert akkor láthatnánk igazán, hogy mennyire torz a magyar tájékoztatási rendszer, és világossá válna, hogy nem rosszabb emberek a magyarok, mint bármely európai nemzet polgárai.

Az Európai Unió a jogállam sérelmét egy uniós tagállamban nem nézheti tétlenül.

¹⁶ <https://www.statista.com/statistics/1293492/ukraine-war-casualties/>